

FILIP PAZDERSKI

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

**INNOWACYJNE
INWESTYCJE SPOŁECZNE**

W POSZUKIWANIU EFEKTYWNYCH ODPOWIEDZI NA WYZWANIA NASZYCH CZASÓW

Dwie główne szkoły makroekonomiczne dominujące w XX wieku

- **keynesizm** – oparty na idei podstawowej roli „wielkiego państwa”, interweniującego w celu wypracowania systemu ubezpieczeń społecznych i podtrzymania popytu skierowanego na pobudzenie wzrostu gospodarczego
- **neoliberalizm** – oparty na założeniu o „państwie minimum” i demontażu struktur publicznej opieki społecznej, na którą wydatki miały nadmiernie obciążać budżet państwowy

Z czasem stało się widoczne, że dotychczasowe podejścia w polityce społecznej (**keynesizm** i **neoliberalizm**) nie rozwiązują wszystkich problemów, generując przy okazji nowe:

- wzrost nierówności społecznych i rozpad więzi międzyludzkich
- trudności w wejściu na rynek pracy ludzi młodych,
- spadek zaufania do instytucji państwowych
- niepewność dotycząca przyszłej egzystencji, wynikająca ze zmian strukturalnych w zglobalizowanej gospodarce
- kryzys społeczno-ekonomiczny w Europie (2008-09) → podważający wiarę w ciągły wzrost ekonomiczny i wszechwładną moc samoregulacyjną rynku

INWESTYCJE SPOŁECZNE - NOWE PODEJŚCIE DO SYSTEMU ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Przemyślenie polityki społecznej w taki sposób, aby znów rynki pracy i rodziny stały się czynnikami zapewniającymi dobrostan społeczny, gwarantując, że dorośli pracownicy będą w przyszłości tak bardzo wydajni i zaradni jak to tylko możliwe (Esping-Andersen et al. 2002)

- koncentracja na inwestycjach w naukę przedszkolną, edukację, szkolenia zwiększające dostępność do rynku pracy i równy dostęp w trakcie pełnego cyklu życiowego → przygotowywanie ludzi do radzenia sobie z wyzwaniami w przyszłości
- nacisk NIE na zmniejszenie korzyści osób z wyższym kapitałem społecznym i kulturowym (ludzkim), ALE na uzupełnienie niedoborów u osób o niższym poziomie tych walorów

- Przedefiniowanie dotychczasowego państwa opiekuńczego (*welfare state*) - z opartego na systemie ubezpieczeń od wystąpienia ryzyk socjalnych w stronę państwa zachęcającego do pracy i wspierającego przede wszystkim zatrudnienie (*workfare state*) czy nawet umożliwiającego integrację społeczną przez aktywność zawodową (*enabling state*)
- duży nacisk położony na oddolne wypracowywanie usług czy rozwiązań, z udziałem ich odbiorców → współdecydowanie (*co-producing*)
- nacisk na świadczenie **usług społecznych o charakterze wzmacniającym**, umożliwiających własne działanie (*capacitating social services*): od kształcenia i szkolenia, przez aktywizację, do opieki nad dziećmi i osobami starszymi → takie usługi powinny być dostosowane do potrzeb różnych osób i grup

INWESTYCJE SPOŁECZNE A KOMPENSACYJNE NARZĘDZIA POLITYKI NA RÓŻNYCH ETAPACH ŻYCIA

Okres życia		Dzieciństwo i młodość	Wiek aktywności zawodowej	Wiek poprodukcyjny, starość
Polityki opiekuńcze (<i>welfare policies</i>)	kompensujące (<i>compensating</i>)	świadczenia pieniężne na dzieci i (lub) rodzinę	świadczenia pieniężne związane z bezrobociem, chorobą, inwalidztwem, wykluczeniem społecznym, świadczenia pieniężne związane z urlopem rodzicielskim i z tytułu urodzenia dziecka	pieniężne świadczenia emerytalne i rentowe
	inwestycje społeczne (<i>social investment</i>)	rzeczowe świadczenia rodzinne, edukacja	aktywne polityki rynku pracy, świadczenia rzeczowe dla osób wykluczonych społecznie i niepełnosprawnych	emerytalne i rentowe świadczenia o charakterze rzeczowym

Źródło: R. Prandini, M. Orlandini, A. Guerra, *Social Investment in Times of Crisis: A Quiet Revolution or a Shaken Welfare Capitalism?*, s. 24 – <http://innosi.eu/wp-content/uploads/2016/03/D3-1-Unibo-100316.pdf> [dostęp: 25 kwietnia 2017 roku].

Idea inwestycji społecznych oparta jest na założeniu, że interwencja w ramach polityki społecznej ma prowadzić do jednoczesnego osiągnięcia 3 gł. rezultatów:

- i. stworzenia zasobów do wykorzystania na rynku pracy (*stock*) przez kształtowanie kapitału ludzkiego,
- ii. ułatwienie przepływu na tym rynku (*flow*) i
- iii. łagodzenie związanych z tym skutków przez przebudowę jego struktury, między innymi zgodnie z ideą *flexicurity*, oraz zapewnienia ochrony w razie niepowodzenia (*buffer*) – np. zabezpieczenia dochodów na odpowiednim poziomie.

Źródło: R. Prandini, M. Orlandini, A. Guerra, *Social Investment in Times of Crisis: A Quiet Revolution or a Shaken Welfare Capitalism?*, s. 26 – <http://innosi.eu/wp-content/uploads/2016/03/D3-1-Unibo-100316.pdf> [dostęp: 25 kwietnia 2017 roku].

INNOWACYJNE INWESTYCJE SPOŁECZNE

- **Innowacje społeczne** - „społeczne zarówno w zakresie celów, którym mają służyć, jak i środków prowadzących do ich osiągnięcia. (...) nowe pomysły (produkty, usługi i rozwiązania modelowe), które odpowiadając na społeczne potrzeby (w sposób bardziej efektywny niż dostępna alternatywa), prowadzą do powstania nowych relacji społecznych lub form współpracy. Są to innowacje, które nie tylko przynoszą pożytek społeczeństwu, ale także zwiększają jego zdolność do działania” (Kom.Eur.)
- „proces interakcji społecznych między jednostkami podejmowany w celu osiągnięcia określonych rezultatów o charakterze partycypacyjnym, obejmujący wiele podmiotów i uczestników, którzy mają żywotny interes w rozwiązaniu danego problemu społecznego, a także prowadzi do wzmocnienia [*empowerment*] beneficjentów. To samo w sobie jest już rezultatem, gdyż pozwala kształtować kapitał społeczny” (Kom.Eur.)

- Miejsce innowacji społecznych w politykach publicznych (Evers *et al.* 2014, s. 16):
 - innowacje w usługach i ich metodach docierania do użytkowników,
 - innowacje w przepisach i prawach,
 - innowacje w zarządzaniu,
 - innowacje w trybach pracy i finansowania,
 - innowacje w zakresie części (lokalnych) systemów pomocy społecznej
- Inwestycje społeczne w politykach UE → **Pakiet na Rzecz Inwestycji Społecznych** (*Social Investment Package*), wyd. przez Komisję Europejską w 2013 r.

Innowacyjne inwest. społ. wg. projektu InnoSI powinny:

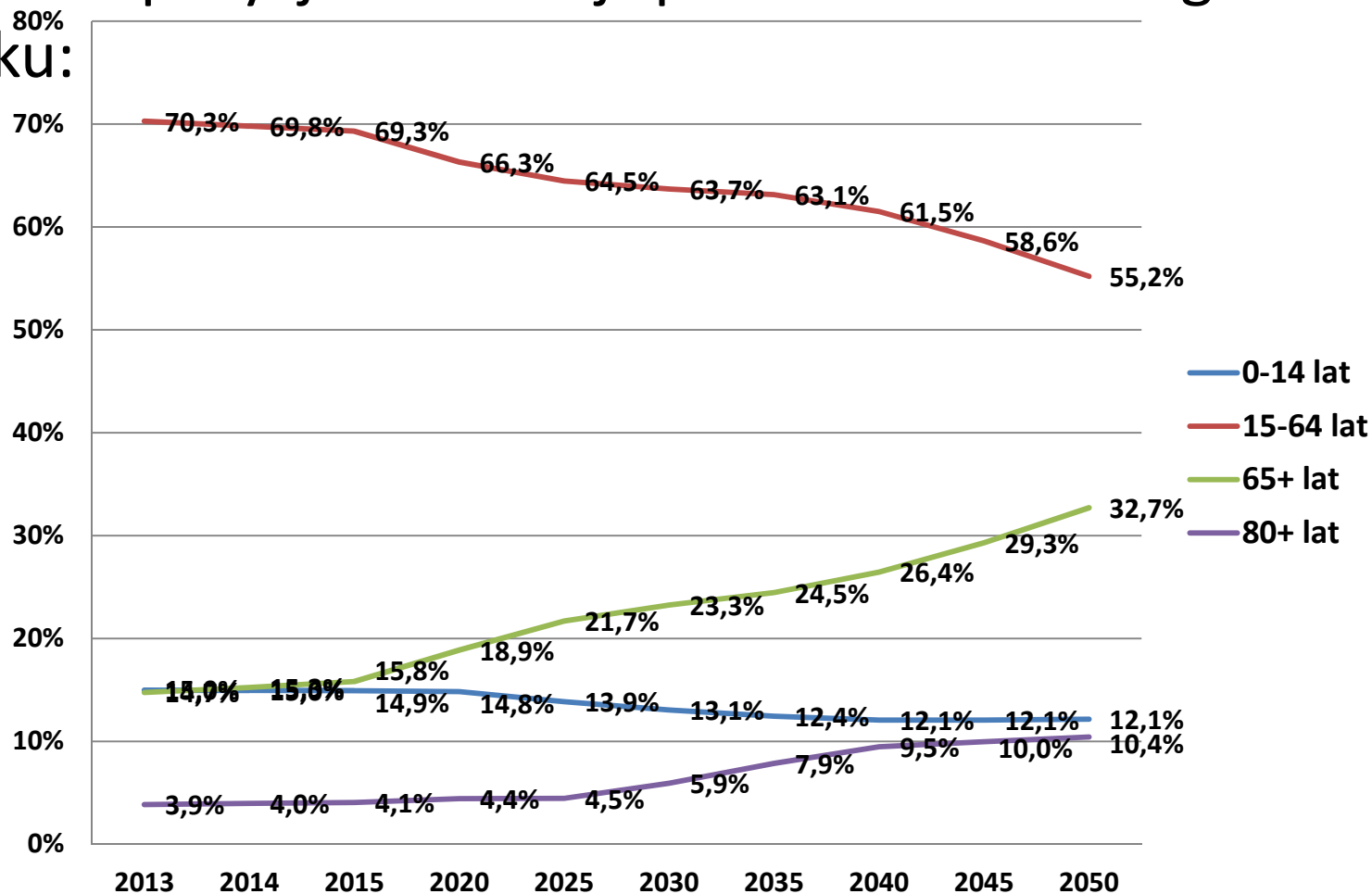
- Poprawiać u ludzi perspektywę przyszłego zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społecznym na poszczególnych etapach ich życia = **stanowiąc inwestycję społeczną**,
- Tworzyć nowe relacje między ludźmi i organizacjami w poprzek różnych sektorów gospodarki – publicznego, prywatnego i społecznego = **budować innowacje społeczne**,
- mieć określone cele długofalowe i sposoby ich osiągnięcia = **charakteryzować się podejściem strategicznym**.

Efektywność wykorzystania takiej formy aktywności zależy m.in. od uwzględnienia kluczowych czynników:

- roli **podmiotów ekonomii społecznej** unaoczniających wagę współpracy między różnymi aktorami w zapewnieniu efektywności innowacyjnych społecznie polityk publicznych,
- **koprodukcji** jako działalności prowadzącej się do projektowania i wdrażania polityk publicznych zgodnie z partycypacyjnym procesem zachodzącym między projektantami danej polityki, instytucjami odpowiedzialnymi za ich realizację i ich beneficjentami,
- przyjęcia logiki komplementarnej w stosunku do podstawowej zasady polityki inwestycji społecznych, **wzmacniającej ludzi** do tego, by stali się aktorami w gospodarce i społeczeństwie zamiast biernymi odbiorcami środków publicznych.

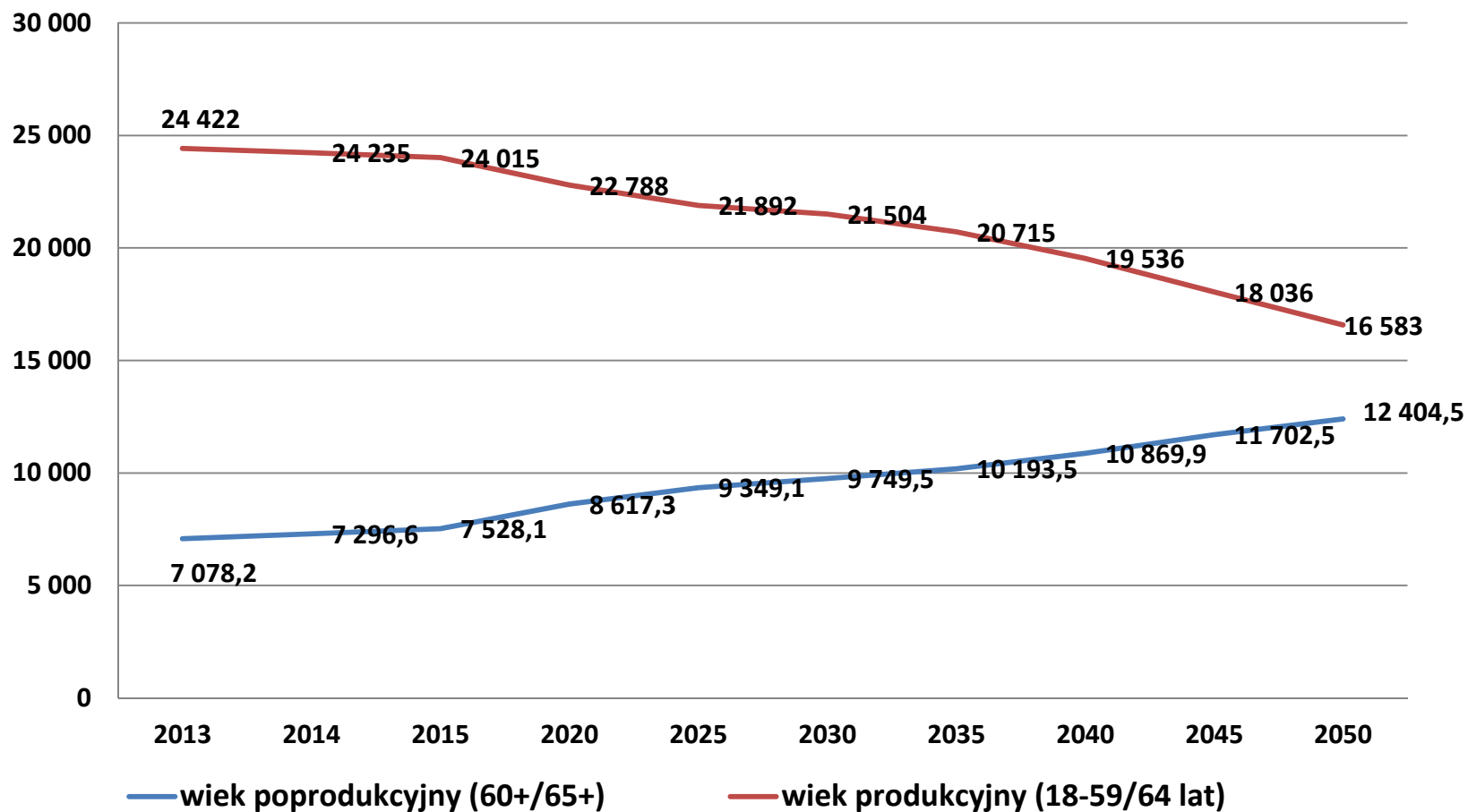
SYTUACJA OSÓB STARSZYCH W POLSCE – WYZWANIE DLA POLITYKI SPOŁECZNEJ

- Prognoza kompozycji wiekowej społeczeństwa PL wg. grup wieku:

Źródło: GUS, Prognoza ludności na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.).

Prognoza zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w porównaniu do osób w wieku produkcyjnym:

Źródło: GUS, Prognoza ludności na lata 2014-2050 (opracowana w 2014 r.).

Ludność 65+ wg. płci i źródła utrzymania:

Główne źródło utrzymania	2002 rok			2011 rok		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
OGÓLEM	<i>W tysiącach:</i>					
	4852,6	1838,3	3014,3	5230,2	1978,5	3251,6
Praca	<i>W odsetkach (struktura pionowa):</i>					
	1,2	2,1	0,7	1,6	2,7	0,9
niezarobkowe źródła	95,3	96,2	94,7	94,5	94,7	94,4
w tym:						
emerytury	72,4	83,3	65,7	86,4	92	82,9
renty	21,4	11,9	27,3	7,9	2,4	11,3
na utrzymaniu innych	2,7	0,7	3,9	1,5	0,4	2,2

Źródło: *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014–2050*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014, s. 22.

**INWESTYCJE SPOŁECZNE
SZANSĄ DLA POLSKICH
SENIORÓW?**

Serdecznie dziękuję za uwagę i zapraszam do dyskusji!

Więcej informacji: filip.pazderski@isp.org.pl oraz <http://innosi.eu>

innosi
Innovative Social Investment
Strengthening communities in Europe

This project has received funding from the European Commission
Horizon 2020 Programme Societal challenges: European societies
after the crisis under grant agreement no. 649189

Projekt „Innowacyjne Inwestycje Społeczne: Wzmocnienie społeczności lokalnych w Europie” (Innovative Social Investment: Strengthening communities in Europe, InnoSI), jest współfinansowany przez Komisję Europejską z ramowego programu Unii Europejskiej Horyzont 2020.
